

Т.А. Кравцова, викл. (*ХДУХТ, Харків*)

О.М. Муравйова, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

А.В. Король, викл. (*ХДУХТ, Харків*)

СОЦІОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Наша держава приймає на навчання великі групи іноземних студентів. Успішність їх навчання, рівень професійної підготовки значною мірою пов'язаний, насамперед, з вирішенням проблеми адаптації до нових умов навчання та життя. Актуальність цієї проблеми визначається завданнями подальшого вдосконалення підготовки іноземних громадян у навчальних закладах України.

Дослідники адаптації іноземних студентів, як правило, виділяють три групи адаптаційних проблем: академічні, тобто пов'язані з навчальним процесом; індивідуальні, пов'язані з особливостями людини; соціокультурні, пов'язані з умовами нового соціального середовища, які інтенсивно вивчаються та успішно застосовуються на практиці навчання іноземців у ВНЗ.

В даний час у вищих навчальних закладах України здобувають освіту студенти більш ніж з 50 країн світу. Переважна більшість з них – вихідці з Південно-Східної Азії та Африки. Вони представляють різні культури, що, в свою чергу, проявляється в поведінці, стандартах спілкування, світосприйнятті тощо, які було засвоєно ними в процесі первинної соціалізації на батьківщині.

В світосприйнятті, в поведінкових стереотипах та в комунікації багато такого, що сприяє виникненню бар'єрів між іноземними та українськими студентами, між іноземними студентами та мешканцями України. Необхідно враховувати той факт, що на навчання до нас приїжджають студенти з країн, що мають різні політичні системи, різний рівень розвитку економіки та ступень інтеграції в світове співтовариство, а також те, що в кожній країні існують власні національні освітні системи.

З точки зору цивілізаційного підходу багато іноземних студентів є представниками так званих традиційних суспільств, які характеризуються стабільною соціальною структурою, ієрархією, заснованою не так на особистісних досягненнях, а на становій або кастовій приналежності, в результаті чого в партнерських відносинах на перший план виступають члени сім'ї, роду, громади. Українське ж суспільство можна віднести до типу «сучасних» – воно характеризується високою орієнтацією на соціальну мобільність,

особисті досягнення; розвинену систему професійної стратифікації, яка заснована на досягнутому статусі.

Істотне значення для успішного пристосування до тих чи інших умов має відповідність "очікуваного" та "дійсного", тобто того, з чим людина стикається на новому для нього місці. Студенти мають дуже віддалене уявлення про країну, в якій їм належить вчитися протягом найближчих років, про її народи, про те, якими є тут соціокультурні традиції та інше.

Сутність "культурного шоку", який відчувають іноземні учні, полягає, у неминучому зіткненні старих та нових культурних норм й цінностей (старих, які були притаманні іноземному студентові як представнику суспільства, яке він покинув, та нових – властивих суспільству, в яке він прибув).

При цьому міжкультурний контакт та викликаний ним "культурний шок", як і навички, які виробляються людиною, щоб оволодіти складним становищем, мають ситуаційний характер. Пристосувавшись до роботи в одній культурі, людина знову буде зазнавати труднощів, потрапивши в неформальну обстановку, переїхавши в іншу країну, та навіть повернувшись додому, оскільки за рахунок набутого досвіду змінюються його орієнтації, а вимушений протягом деякого часу розрив громадських зв'язків на батьківщині потребує затвердження знову свого соціального статусу".

Вироблене в ході процесу адаптації ставлення іноземних студентів до нового соціокультурного середовища є структурно складним та диференційованим. Неузгодженість в процесі соціокультурної адаптації свідомості та поведінки можна визначити як "адаптивна асиметрія". Вона характеризується тим, що реалізація та розвиток особистісного потенціалу, відносно пристосування до нового соціокультурного середовища досягається виключно за рахунок змін у стереотипах та способах поведінки, але при цьому залишається внутрішнє відчуження від того соціального середовища, в якому вони змушені жити та вчитися протягом п'яти – семи років.

Системне вивчення особливостей реалізації та розвитку особистісного потенціалу, а також соціокультурної адаптації студентства із зарубіжних країн до життя та навчання в Україні могло б сприяти оптимізації вітчизняної системи вищої освіти, що, в кінцевому підсумку, покликане підтримати міжнародний престиж нашої країни, підтверджуючи високий рівень її науки, культури, освіти.